

HACK PÉTER

egyetemi tanár

ELTE Állam- és Jogtudományi Kar

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN

egyetemi docens

*SZE Deák Ferenc Állam-
és Jogtudományi Kar*

Beszélgetés Hack Péterrel a kilencvenes évek hangulatáról

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Sok szeretettel köszöntöm a tanár urat, professzor urat, és engem az érdekelne, hogy hogyan emlékeznek vissza azokra a kezdeti évekre, 1995-re, amikor az ELTE jogász kihelyezett képzése Győrbe került.

HACK PÉTER: Amikor ezt történt 1995-ben, akkor országgyűlési képviselő voltam, és egy bizottságban dolgoztunk Bihari Mihály professzor úrral. Én voltam az Alkotmányügyi Bizottság elnöke, ő az alelnöke, ő az MSZP képviselője volt akkor, én az SZDSZ képviselője. A képzés szaporodásának gondolata az kétségtelen vitákat váltott ki, tehát ez nem pusztán a győri karra vonatkozott, hanem egyáltalán arra, hogy a korábbi négy, létező kar (ELTE, Szeged, Pécs, Miskolc) mellett létrejött a Pázmányon és a Karolin is jogázképzés. A győri volt ilyen értelemben az utolsó, ha jól emlékszem.

Felvetődött az a kérdés, különösen a kilencvenes évek közepén, hogy van-e egyáltalán annyi kvalifikált oktató, aki ennyi kart el tudna látni, hiszen az oktatói karnak egy jelentős része például innen, az ELTE-ről járt oktatni vidékre, így Szegedre is, és talán Pécsre is. További érdekessége a kornak, hogy az oktatói kar meghatározó személyei az új demokratikus rendszerben fontos közjogi pozíciókba kerültek, országgyűlési képviselők lettek, mint Bihari Mihály, Tamás Gáspár Miklós, Fodor Gábor, Szájer József, Kutrucz Katalin innen az ELTE-ről, vagy közjogi pozíciókat töltöttek be Sólyom László, Mádl Ferenc, Györgyi Kálmán – ugye az ELTE akkori dékánja, aki legfőbb ügyész lett –, tehát az volt a nagy kérdés, hogy van-e elegendő oktató, illetőleg, hogy mennyire lesznek fenntarthatók az így létrejött oktatási intézmények. Annak a vitának, hogy kell-e újabb jogi képzési hely, volt alapja, hiszen az úgynevezett “Intercity professzorság” ebben az időben terjedt el.

Kialakult az a rendszer, hogy egy-egy professzor kettő, három, négy karon is egyszerre professzor volt, ami az oktatás a minőségét is érintette. Voltak – de nem a győri karon volt, úgy tudom –, akik videón küldték el az előadásokat, tehát a hallgatók nem is találkoztak velük személyesen. Ezek szerintem mind legitim viták voltak. Az is felvetődött, hogy a jogászképzés Északnyugat-Magyarországon hagyományokkal rendelkezett, a Győri Jogakadémia formájában. Továbbá azok számára, akik ott élnek, azok számára egy közeli oktatási helyet kellett létrehozni. De kétségtelen, hogy itt, az ELTE Jogi Karán is voltak, akik azt mondták, hogy hát ezzel a saját konkurenciáját teremti meg a kar, hiszen azok, akik a győri karra jelentkeznek hallgatóként, azok nem fognak az ELTE-re jönni. De ez a kilencvenes évek közepén azért volt kevésbé problémás, mert olyan nagy túljelentkezés volt a jogi karokra, hogy az alapítók azzal indokolták az én emlékeim szerint, hogy ez csak lehetővé teszi, hogy még több hallgatót vegyen fel az ELTE, hiszen a győri kar az ELTE kihelyezett tagozataként indult el.

Az ELTE épületeinek a kapacitása nyilvánvalóan nem tette lehetővé, hogy még száz hallgatót ide felvegyenek, tehát első körben előnynek tűnt, hogy Győrben még további – ha jól emlékszem, körülbelül 100 hallgató volt az első évfolyamokban – hallgatókat vehetnek fel. Én úgy kerültem be a győri oktatásba, hogy Bihari Mihály kért fel arra, hogy 1997-től – mivel harmadévtől lépett be a büntetőeljárás-jog, amit Bárd Károly – a CEU professzora, illetve akkoriban itt a büntetőjogi tanszéknek is volt a vezetője – gondozott, vele együtt kezdtük el a büntetőeljárás-jogot Győrben oktatni.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: A hiányérzete az embernek ott a kilencvenes évek környékén folyton jelen volt diákként. Én Pécsen végeztem, akkor kezdtem az egyetemet, 1994-ben voltam elsős, és olyan érzésem volt, hogy a nagy szabadság, a tanulás szabadsága, a tudomány szabadsága ránkzúdult. Rendkívül könnyen tudtunk evickélni, válogatni a kreditrendszernek köszönhetően tanárok és minőségi órák között, de volt hiányérzetünk is, mert nem tudtuk a nagy szabadságot kezelni. Ebben a hirtelen felszabadult, levegős korszakban mennyire volt hiányérzete az oktatóknak?

HACK PÉTER: Én azt gondolom, hogy a hiányérzet reális volt, értelemszerűen a győri képzésben részt vevő hallgatók a töredékéhez jutottak hozzá annak, amit Pesten meg lehetett szerezni. Vszonylag intenzív tudományos diákköri élet zajlott az ELTE-n, hosszú-hosszú évtizedek óta. Azzal nagyon nehezen tudott versenyezni egy ilyen kicsi és új kar. Nyilvánvalóan Budapesten a többi ELTE-s kar rendezvényei is nyitottak voltak a hallgatóknak, nagyon pezsgő élet zajlott a bölcsészkaron. Tehát ezek a lehetőségek Győrben jóval korlátozottabbak voltak, hiszen a győri főiskola, az azért alapvetően egy műszaki főiskola volt, tehát ez a vasútmérnök, útmérnök képzés, és a társadalomtudományi képzés csak akkoriban indult. Értelmeszerűen az intézményi kultúrának se volt akkora része a társadalomtudományi érdeklődés, a könyvtári hozzáférés is sokkal szűkebb volt. Ezzel szemben volt egy nagyon nagy előnye a győri képzésnek, különösen az

első évfolyamoknál, amikor az ELTE-re be nem jutott hallgatókat oktattuk, hogy sokkal humanizáltabb volt, mint az ELTE budapesti része, hiszen Pesten óriási létszámú évfolyamokkal dolgoztunk akkor is, a csoportok majdnem akkorák voltak, mint egy negyed évfolyam Győrben. Tehát sokkal-sokkal személyesebb és közvetlenebb kapcsolat volt a hallgatók és az oktatók között. Annak következtében, hogy az ELTE-ről nagyon sok vezető oktató itt maradt, de az energiájuk, idejük nagy részét, mivel bekerültek a rendszerváltáskor a közéletbe, az idejük, energiájuk nagyobb részét a közéleti tevékenységük vagy a hivatásuk elvitte. Ehhez képest az oktatás az elsődleges volt, tehát például a hallgatókkal való személyes foglalkozás, kiscsoportos képzésre az ELTE-n, Budapesten sokkal kisebb lehetőség volt. Győrben a hátrány az volt, hogy az oktatók nagy része intercity professzor volt. A kisebbség volt az, aki egy napnál többet töltött lent, tehát a tipikus az volt, hogy vagy vonattal, vagy autóval reggel lementünk és délután visszajöttünk. Ez azért hátrányt jelentett. De ugyanakkor az én emlékem az, hogy a győri karon a hallgatók sokkal aktívabbak voltak az órákon.

Az előadás-látogatás is sokkal intenzívebb volt. Győrben a százból nyolcvan-kilencven hallgató ott volt az előadásokon és a szemináriumokon is. Az én emlékem az, hogy bátrabban kérdeztek. Nagy előny volt az, hogy a hallgatók is jobban ismerték egymást.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Igen, kisebb helyen, kevesebb ember.

HACK PÉTER: Egy kisebb helyen, össze voltak szorítva, együtt töltötték a szabadidejüket is. Ennek az volt a nagy előnye, hogy egymás előtt bátrabban mertek kérdezni, mint az ELTE-s hallgatók. Én hosszú időn keresztül próbáltam megfejtetni azt, hogy miért passzívak a hallgatók a szemináriumokon, és egyszer, ilyen őszinte beszélgetésben, a hallgatók mondták nekem, hogy ők nem annyira az oktatóktól, mint egymástól tartanak.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Versenyhelyzet van a szemináriumokon, a kiscsoportokban.

HACK PÉTER: Versenyhelyzet van, ami jó, de különösen, amióta közösségi média van, az interperszonális kommunikáció tovább romlott. De előtte is problémát okozott az a körülmény, hogy egy-egy hallgatótárral csak azon a szemináriumon találkoztak. Nem stabil szemináriumi csoportok voltak, mint az én hallgatói időmben, vagy mint ahogy Győrben, hanem a hallgatók döntötték el, hogy kihez vesznek fel órát. Ahogy említette, Pécsen is.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Igen, ez nagyon kényelmes volt.

HACK PÉTER: Igen, ez egyfelől nagyon kényelmes volt, de azzal járt, hogy a hallgatók szinte ismeretlenekkel ültek egy-egy szemináriumban. Ez Győrben nem így volt, hanem öt éven keresztül azonos csoportba jártak, így egymás je-

lenlétében bátrabban meg mertek szólalni és bátrabban mertek véleményt nyilvánítani vagy kérdezni. És azt látom, hogy akik ezekben az első évfolyamokban végeztek, ugye azok közül sokaknak a pályáját a mai napig is lehet követni.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Az apropója a beszélgetésünknek az, hogy harminc éves a jogászképzés. Az első évfolyamokból kik azok, akikre olyan nagyon jó szívvel emlékeznek? És úgy tudom, hogy van olyan közöttük, akivel együtt is dolgozik azóta. Németh Imrére gondolok.

HACK PÉTER: Igen. De Illés Melinda is itt, ezen a tanszéken van, az ELTE Büntetőeljárásjog Tanszéken óraadóként büntetés-végrehajtási jogot tanított. Németh Imre is most már pár éve itt van az ELTE Büntetőjogi tanszékén.

Akinek még úgy távolabbról követem így a pályáját, vagy követtem egy időben, az a Szűts Korina volt. Aztán nem annyira szorosán a szakmán keresztül találkozunk, de Somos Andrással, aki ügyvéd, most is csinálja a szakmáját is, de alapvetően újságíróként találkoztam vele.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Igen. Talán ő. A legismertebb nálunk, Győrben végzett diák.

HACK PÉTER: Igen, a közvélemény előtt talán a legismertebb. Vele rendszeresen összefutunk különböző helyeken, és időnként megemlékezünk azokról a közös jó emlékekről. Most így hirtelen ők jutnak eszembe.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Amikor a képzés elindult, és valamilyen formában azért lehetett látni, hogy valóban van értelme annak, hogy nemcsak egy ilyen kihelyezett képzés lesz, hanem ebből egy hosszútávú, vagy egy komolyabb kart is ki lehet hozni, vajon mikor nyugodtak úgy meg, hogy valószínűleg ki tudnak nevelni olyan utánpótlást, tudományos utánpótlást, akik önjáróan, önállóan meg tudják majd örökölni az ELTE-s nagy professzoroktól az intézményt? Volt-e egyáltalán ilyen kérdés önökben, hogy vajon ki tudunk-e nevelni egy ilyen generációt?

HACK PÉTER: Igen, ez mindenképpen jogos kérdés volt. Voltak bizonyos történelmi hagyományai a jogászképzésnek, de azért az nem volt egy hosszú hagyomány, és nem maradt meg belőle sok minden, de adott egy bázist történelmileg. Aztán az én szakmám területén nagyon sokat segített, és annak idején, mint képviselő, nagyon aktívan részt vettem abban, hogy jöjjenek létre igazságszolgáltatási regionális centrumok. A négy szintű bíróság mellett én kiálltam. Elnöke voltam az igazságügyi reformbizottságnak, amelyik kidolgozta azt a reformot, amelynek része volt a négy szintű bíróságra történő visszaállítás, és én mindig azt mondtam, hogy a négy szintű bíróságnak eljárásjogi szempontból is van jelentősége, de van jelentősége a bírói karrierutak szempontjából is. Hiszen annyira nehéz általában Magyarországon vidékről Budapestre költözni. Egyszerűen annak következtében, hogy annyira mások az ingatlanhoz jutásnak a lehetőségei.

Én a kilencvenes évek közepén is problémának láttam, hogy sikeres, nagy szakmai elismertségű bírók és ügyészek, akkori terminológiában eljutottak a megyei bíróságig negyven éves korukra, és onnan már nem volt további lépés, mert a Kúriára nem jöttek át, mert negyvenéves korukra a gyerekeik már iskolások voltak. Ha eladják Győrben, Szegeden, Pécsen, Debrecenben a lakásukat vagy házukat, abból csak egy panellakást tudtak volna venni Budapesten. Az komoly élet-színvonalra való visszalépés lett volna. A házastársnak munkát találni, ez is nehézség. Szóval ezek mind akadályozták a továbblépést. Viszont ha reális közelségben van még egy igazságszolgáltatási centrum, és ugye kifejezetten támogattuk azt, hogy részint a történeti hagyományoknak megfelelően jöjjenek létre, ahol direkt jól jön az, hogy ahol ítélőtáblák és fellebbviteli főügyészségek vannak, ott vannak jogi karok is. És a járásbírói, törvényszéki és ítélőtáblai bírók is bekapcsolódhatnak az oktatásba. Jungi Eszter bírónő például a mai napig bekapcsolódik az eljárásjog oktatásába, a mai napig is aktívan részt vesz a jogászképzésben is. Tehát ez is egy nagy előny, és a hallgatók is el tudnak menni gyakorlatra, úgy, hogy három bírói szintet is megismerhetnek. Nekik ez is előnnyel jár.

De a hátrányát azért mindenképpen lehetett érzékelni, hogy hogy azért nincsenek olyan, évtizedek óta működő műhelyek. És az is látható volt, hogy tulajdonképpen az alapítók, az alapító professzorok közül nagyon sokan harminc éven keresztül, vagy majdnem harminc évig kitartottak. Említhetjük Kukorelli Istvánt, Révész Tamást, Bihari Mihályt, Lamm Vandát, a nemrég elhunyt Lenkovich Barna professzort, aki szintén végigkísérte a kar életét, de Stumpf Istvánt is ide sorolom.

Egyikük se volt pályakezdő abban az időben, de mégis harminc éven keresztül viszik tovább tudományterületük oktatását. De úgy látom, hogy azóta egyébként már kinőtt az utódnemzedék.

Smuk Péter is az első generációhoz tartozott, a kar mai dékánja, akinek szintén látom a pályafutását, és megbecsüléssel veszi körül őt a jogász szakma, tehát ő egy kitűnő utód lett.

Az is biztos, hogy nehéz volt, a kilencvenes évek közepén, amikor megalakult a győri kar, akkor igazából az új tudományos előmeneteli rendszer még nagyon plauzibilis volt. Majdnem tíz-tizenöt év volt, amíg a szakma egyetértésre jutott abban, hogy a PhD az az egykori egyetemi doktori vagy az egykori kandidátusi helyére lép. Abban az időben tipikus volt az, hogy öt-tíz-tizenöt-húsz év után csinálta meg valaki a kandidátusit, vagy utána a PhD-t. Most az új szabályok azért időben beszorítják ezt a folyamatot. Öt éven belül meg kell védeni a dolgozatot. És ez nagyon hatékony, mert nyilvánvaló, hogy nagyon sokan voltak akkor is – én magam is így voltam –, hogy mielőtt a politikába mentem, kész volt a dolgozatom 80%-ban. Megvolt a szakmai vizsgám, megvolt a nyelvvizsgám, csak az ideológiai vizsgám nem volt meg, ami a kandidátusi fokozathoz akkor kellett. És utána húsz évig nem tudtam hozzájutni, mert vagy a politika, vagy a politikából kilépés gátolt. De én azt látom, hogy különösen az új doktori szabályzatok, vagy az új doktori képzési jogszabályi környezete kikényszeríti azt, hogy észszerű időn belül végezzenek a jelöltek.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Igen, ez valóban, ez jó kifejezés, mert néha kényszer.

HACK PÉTER: Magyarországon, és ezért az a problémája nagyon sokaknak – vagy volt a problémája –, hogy huszonhárom-huszonnégy évesen megszerezte a diplomáját, mivel a tudomány bizonytalan, nagyon sokan próbálnak szakvizsgát szerezni. Ez átfedésbe kerül a doktorival, mert megélhetést biztosít. Aztán utána családot alapítanak, otthont teremtenek, a pénzkeresés fontosabbá válik, mert be kell rendezni az otthont. Szóval a prioritási listán a fokozatszerzést mindig hátrébb szorította. És tényleg csak azok, vagy akkor csinálták nagyon sokan, amikor már kényszer volt, mert nem tarthatták meg a tanársegédi vagy adjunktusi státuszukat a PhD nélkül. Ebben volt bizonytalanság, hogy vajon tudunk-e utódot nevelni tudományosan is, de ugyanakkor az is látszott, és ez szerintem egy jó tendencia volt, hogy akár Németh Imre, akár Kovács Gábor már akkor, a kilencvenes évek vége felé ők már odakerültek, fiatal tanársegédként, és bennük lehetett reménykedni, hogy vinni fogják a stafétát.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Szalay Gyula kiválóan látta meg egy-egy fiatalban a lehetőséget, hogy képes lesz PhD-fokozatot szerezni. Néhány éve ő sajnos meghalt, a karon próbálkozunk valamilyen módon emléket állítani számára. Most megragadom a lehetőséget és kérem, mondja el, hogy hogyan emlékezik Szalay Gyulára?

HACK PÉTER: Szalay Gyula volt a helyi ember, tehát ő volt az, ak tulajdonképpen szinte a horgonyt jelentette a Kar számára, hiszen mint az ELTE kihelyezett tagozata, gyakorlatilag minden oktató pesti oktató volt, még ha voltak is közülük olyanok, akik esetleg Győrben születtek, vagy Győr környékén nőttek fel.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Hát mondjuk pont Szalay tanár úr, aki valóban Győrben is élt.

HACK PÉTER: Igen, de ő annyiban volt horgony, hogy volt valamilyen győri kötődés. De sokaknak, nekem például nem volt. Igen, a Kukorelliről tudom, hogy ő a környéken élt korábban. Bihari tanár úrnak a felesége mosonszentmiklósi volt, tehát voltak családi kötődések. De gyakorlatilag mindegyikük főállásban itt volt, az ELTE-n. Szalay Gyula volt az, aki már a Széchenyi Főiskolán közlekedési jogot tanított. Tehát ő volt ott egy jogászoktató, és tulajdonképpen ő volt a helyi ember. Tehát ő volt az, aki a hét napból hét napot ott töltött, és napi huszonnégy órát ott volt. Ő volt, aki ismerte a helyi viszonyokat, jobban, mint mások. Bihari Mihálynak az érdemei is rendkívül nagyok, sőt, hát a tartalmi összeállítása a Karnak is hozzá fűződik.

Bihari Mihály érdemeit nem akarom csökkenteni, de Bihari Mihály azzal együtt aktív politikus volt akkor, aztán utána alkotmánybíró lett, tehát ő nem tudott 7/7 napon, napi huszonnégy órában a győri Karral foglalkozni. Tehát Szalay Gyula volt az, aki ezeket tette, aki egyáltalán a működés feltételeit megterem-

tette. Amikor mi oktattunk az első években, akkor volt egy kis korábbi családi ház vagy lakóház, a Hédervári úton, ahol voltak picike oktatói helységek, oktatói szobák, de maga az oktatás a régi nagy épületben volt.

Ebből a szempontból a körülmények akkor nem voltak túl jók, hiszen azok az épületek eléggé lehasználtak voltak. Most már azt gondolom, hogy a győri Kar tárgyi körülményei nagyon-nagyon jók.

Szalay Gyulára visszatérve, tulajdonképpen minden gyakorlatias kérdésben vele kellett tárgyalni. Ő volt az, aki napi szinten menedzselte a Kart, nélküle nem jöhetett volna létre. Ő a műszaki főiskolán, főiskolai adjunktusként döntött úgy, hogy a jogász diplomáját ott kamatoztatja, ami nem a jogtudománynak a fellegvára volt, ha szabad így fogalmazni, és nem a klasszikus jogtudományi bázisok – Szeged, Pécs vagy Budapest – egyike. De ő egy komoly áldozatot hozott akkor, amikor ott maradt, és utána ez az áldozat az életében megtérült, azzal, hogy létrejött egy jól működő Kar, aminek megvan a sajátos helye a magyar jogászképzésben, és aminek utána a dékánja is lett az élete utolsó időszakában. Tehát, azt hiszem, hogy ő egy szép pályát futott be. Szerintem érdemes lenne elgondolkodni, hogy legalább egy tantermet elnevezzenek róla.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Szalay Gyula nagyon figyelt arra, hogy kik azok, akik valahogyan bekapcsolhatók abba a világba, amit ő megálmodott. Tehát, hogy ki mire képes. Bennem mondjuk meglátta a szerkesztőt. Nagyon finoman irányított bennünket. Nagyon sokunknak elindította az életét.

Nagyon megdöbbenő az, hogy ha volt is konfliktus, kiváló érzékkel tudta megoldani. Tehát, hogy mind a két fél valahogy elégedetten távozott a tárgyalásztal mellől. Ezt nem tudom, hogy hogy lehet eltanulni, hogy mi kell hozzá, de talán maga a személyisége volt ilyen Szalay Gyulának, hogy lazábban tudta kezelni a problémákat.

HACK PÉTER: Igen, igen. Én arra is emlékszem, hogy ő azért nagyon sokat tett annak érdekében, hogy – az előző interjú kérdéshez kapcsolódva –, hogy... hogy megerősödjön a Kar abban, hogy egyfelől támaszkodjon továbbra is az ELTE "híres" hátterére, a közvélemény előtt is ismert oktatók, húzónevek, alkotmánybírók, miniszterek (például Strumpf tanár úr) oktassanak, de nőjön fel egy olyan gárda is, akik viszont ott helyben viszik a munkát. Tehát, akinek az első vagy legalábbis a másfelek prioritása a győri Kar. Azt gondolom, hogy egyébként valóban a helyi ügyeket szerintem ő nagyon jól menedzselte, de Biharinak szerintem érdeme az, hogy olyan ellentéteket, amik esetleg itt az ELTE Karon évtizedek óta megvoltak, azokat nem vitte át. Tehát vigyázott arra, hogy az egymással ellentétben álló embereket ne zárja ott össze. És a szakmai vitában egymással szemben álló felek közül csak az egyik oldalt hívta meg.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Azért mosolygok, mert Révész tanár úr szokta azt mondani, hogy úgy szoktak dicsekedni a különböző, nem feltétlenül budapesti kollégáknak, hogy mennek Győrbe, mert az a magyar Cambridge. Az Áldozat utcai

kert, és az a hangulat, ami ott a külvárosi, kis kertvárosi villanegyedben adatott, az a nyugalom. Révész tanár úr azt szokta mondani, hogy oda pihenni jár.

Reméljük, hogy meg is marad ilyen jó helynek. Egy kicsit provokatív kérdésem lenne, nem feltétlenül csak a győri jogászképzésre vonatkozóan, hanem általában a jogászképzésre vonatkozóan, hogy mire lehet számítani a modern korszakban. Most éppen nagyon felduzzadt, hatalmas nagy évfolyamokkal dolgozunk. Ez meg is nehezíti a munkánkat, kicsit felhígult emiatt a tudásátadás, de csak nagyon kicsit, azt gondolom. Ami még nehézséget okoz, ez a nagy technikai fejlődés, amivel borzasztó nehéz lépést tartani. Hogy ez mennyiben fog jó vagy rosszul elsülni, ez ki fog derülni. De ön mit jósol nekünk, vidéki karnak, hogy mit hoz a jövő? És lesz-e mondjuk huszonöt-harminc év múlva még jogi kar Győrben?

HACK PÉTER: Nehéz válaszolni erre a kérdésre, mert egyáltalán a jogász pályával kapcsolatban nagyon nagy átalakulások vannak. Az nyilvánvaló, hogy a mesterséges intelligencia és a technológia fejlődése az a jogász hivatásrendet is átalakítja, tehát nagyon sokféle olyan tevékenységre, amit eddig jogászok végeztek, valószínűleg nem lesz szükség.

Ez viszonylag jól látható. Én azt gondolom, hogy a kisebb karoknak óriási előnye az, hogy szelektálni tudnak hallgatókat. Tudnak kisebb szemináriumokkal dolgozni. Mivel változatlanul a nagy jogászképző intézetek a nagy hallgatói létszámban érdekeltek, mert a finanszírozás ehhez igazodik, ezért tulajdonképpen azok a fajta oktatások – ha már Cambridge szóba került –, említhetem Oxfordot, ahol egy szemináriumi csoportban hat-hét hallgatóval foglalkozik egy oktató, ezek sokkal inkább megteremthetőek Győrben, mint Budapesten, akár az ELTE-n, akár a Pázmányon. Tehát én azt gondolom, hogy erre a komparatív előnyre lehetne építeni. Másfelől az már megtörtént, hogy valamennyire a profil is adott – az ELTE az alapvetően ügyvédek és nemzetközi ügyvédi irodák ügyvédeit képezi, – de Győr lehet az, amelyik az ipari városnál ez az ipari jog, közlekedési jog, kereskedelmi jog felé fordul.

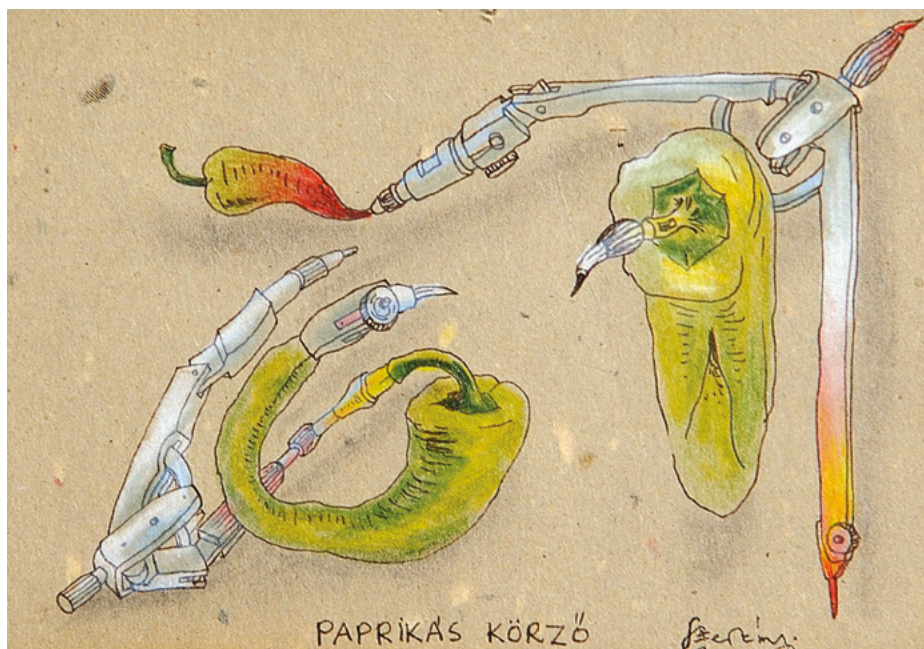
Pozsony és Bécs közelségében olyan képzést is létre lehetne hozni, ami nyitott, esetleg Szlovákiából is és Ausztriából is hallgatók és kutatók együttműködésére. Mivel egy kisebb karról van szó, sokkal könnyebben tud alkalmazkodni a körülményekhez. A nagy karokra szokták mondani, hogy olyanok, mint a tengerjáró hajók, nagyon nehezen fordulnak, de nagyon könnyen süllyednek. Tehát egy kis változás is nagyon nehéz, negatív folyamatokat indíthat be. Az ezerkilencszázkilencvenes évek elején voltam kint Amerikában és elmentem New Yorkban egy kicsi egyetemre, ahol már akkor be volt rendezve egy tárgyalóterem kamerákkal, ahol a hallgatók gyakorolták azt, hogy hogyan kell kérdezni a tárgyalóteremben, hogyan kell perbeszédet mondani, hogyan kell felépíteni a kihallgatást. Visszanézték és együtt elemezték.

Most jelenleg például bekerül a büntetőeljárás törvénybe, hogy bírósági tárgyalásokra online be lehessen csatlakozni, tehát, hogy egy szemináriumi csoport is nézhesse. Ott, a tárgyalóteremben nem lehet ezt megtenni. De hogy a szemináriumi csoport összejön, és nézik a tárgyalást és közben megbeszélik, hogy

mi miért történik, mit miért kérdezhetnek, mi a jelentősége ezeknek. A győri Kar sokkal rugalmasabb, kevesebb az oktató, könnyebb egyetértésre jutni, kevesebb a hallgató, vannak termek, van infrastruktúra hozzá, akkor a képzés itt vonzóbb lehet. Hogyha ebben a győri Kar megtalálja helyét, akkor azt gondolom, hogy harminc év múlva is lesz.

SZOBOSZLAI-KISS KATALIN: Hát legyen szerencsénk, mert azt gondolom, hogy Győrben az informatikaképzés és az Audinak a jelenléte segítségünkre is lehet. Ha jól tudunk velük kooperálni, és megmarad a harmónia, akkor az egyetem és a jogi képzés is prosperálni fog. Nagyon szépen köszönöm a beszélgetést!

HACK PÉTER: Nagyon szívesen. Örülök, hogy felidézhettem ezeket a jó emlékeket!

Szerényi Gábor grafikája